

vogeški, Kirgizi(ja) — kirgiški, Haloze — haloški. Pridevnik od Brezje je breški, pa tudi brezovski, brezjanski in brezarski.

Primerov s podstavona -ž je 26: Anglež — angleški, trbiški, Sveti Križ — svetokriški, ormoški, kočijaški, farovski, vipoški, šentjanški. Loški je iz podstav Lož, Loče, Loka in Log.

Pri podstavah na -t se t preglasuje v š v 18 primerih: soldat — soldaški, Logatec — logaški, Sobota — soboški, Lenart — lenarški, Razdrto — razdrški, Malta — malški... Poleg hrvaški je pogost pridevnik hrvatski, poleg nazareški pa se uporablja tudi nazarenski.

Podstave na -d se preglasujejo v š v 13 primerih. Pri Gradec in njegovih zloženkah se -dec zamenja s -ški: graški, slovenjgraški, Sedmogradec — sedmograški. Pri zloženkah z -grad (Beograd, Titograd) se d zamenja z j + ski: beograjski, titograjski, le iz vinograd je pridevnik vinograški. Prim. še: Šentvid — šentviški, Kobarid — kobariški, Brdo — brški, Pugled — pugleški, Bled — bleški ali pogosteje blejski.

Podstav na -h je 14, npr. Lah — laški, češki, Orehek — oreški, meniški, potepuški...

Podstave na -d ž preglasujejo dž v š v 3 primerih: Kambodža — kamboški, Dobrudža — dobruški, Cambridge — cambriški, v enem primeru pa se dela pridevnik z -evski: maharadža — maharadževski.

V enem primeru se podstava končuje na x (govorjeno -ks-): Cadix — cadiški.

Pripono -iški imajo poleg štirih že omenjenih pridevnikov na -ec, tj. vajeniški, priseljeniški, ranjeniški, apneniški, tudi samostalniki na -arna, -ilna: tiskarna, mlekarina, gostilna... pa še tovarna in Rakitna — tiskarniški, mlekarniški, gostilniški, tovarniški, rakitniški. Kot zanimiva primera bi omenila še dekliški in kmetiški. Pridevnik dekliški lahko izvajamo iz deklica in deklíč, kmetiški pa iz kmet in kmetič. Poleg pridevnika kmetiški imajo enak koren še kmetški, kmečki, kmetovski.

Pridevnika na -čki sta v knjižnem jeziku danes samo dva: kmečki in gorički. V starejših zapisih je teh primerov več, vendar je kasneje po analogiji prevladala oblika na -ški. Primere na -čki najdemo tudi še v narečjih.

Metka Smrekar

Ljubljana

PRIDEVNIKI NA -INSKI, -OVSKI, -EVSKI

O izpeljavi in rabi pridevnikov na -inski, -ovski in -evski govori že Bajec-Kolarič-Ruplova slovnica, vendar jih uvršča kar med pridevnike na -ski; v poglavju Pomen pripon (str. 167) pa ugotavlja, da izražajo svojino. Primera sta otroški in delavski. V poglavju Raba pridevniških pripon (str. 169) beremo: »Pripona -ski

rabi za izpeljevanje pridevnikov iz krajevnih imen: *ljubljski, beneški, Koroška, Krško*. Zaznamuje tudi splošno ali skupinsko svojino: *delavska pravica* (: delavčeva pravica). Nekaj podobnega je tudi v primerih: *amundsenski* značaj, *antigonski problem, cankarški slog* (cankarjev slog).«

Nekoliko natančnejši je A. Bajec v Besedotvorju pridevnikov. Na straneh 65 in 66 & 116 piše, da ima cela skupina obrazilo *-ovski*. Nastanek ji moramo iskati v primerih, ko je pripona *-sk* pristopila k *u*-jevskim osnovam. Od tod pa je seglo tudi drugam; jezik ga je zlasti rad uporabil, kadar bi beseda po soglasniških premenah postala nerazumljiva ali pa bi se moral vstaviti drugotni polglasnik. Primeri: *basovski, bratovski, bukovski**, *godčevski, hlapčevski, kraljevski, maturantovski, ministrantovski, mogotčevski, norčevski, očetovski, oslovski, vilovski* (= vilinski, Mikl). Bajec tudi ugotavlja, da so to tvorbo močno podprli vzporedni pridevniki na *-ov* ter da so pridevniki na *-ovski* ljudskega in starinskega značaja (*bratovski*), pridevniki na *-ski* pa pogosto novoknjižnega (*bratski*).

Besedotvorje pridevnika je obdelano tudi v Toporišičevem Skj. 2. Na strani 103 sta navedeni tudi priponski obrazili *-ovski* in *-inski* s primeri *prešernovski* in *mačehinski*. Avtor jih uvršča v isto skupino kot pridevnike na *-ast, -nat, -anski*, ta pa povedo, čemu je kaj podobno. Za izpeljanke iz pridevnikov (str. 105) pravi, da nakazujejo večjo ali manjšo mero lastnosti pridevnika iz podstave. Večjo mero lastnosti mu poleg obrazila *-enski* nakazuje tudi obrazilo *-inski*, npr. *starinski*. V istem poglavju je Toporišič opozoril na drugo lastnost pridevnikov na *-inski* in *-ovski*, izpeljanih iz pridevniških podstav: nakazujejo splošno lastv na nasprotju do posamezne (*materinski — materin, bratovski — bratov*), lahko pa izražajo tudi podobnost: *faustovski* (tudi *materinski* ima ta pomen).

Ostalo pa je še vedno precej nerešenih problemov. Pojasniti je treba, kaj vse je lahko podstava takih izpeljank, kdaj se poleg obrazila *-ovski* uporablja kar *-ski*, kako je z naglasom, in še to in ono. Poglejmo si jih po posameznih priponskih obrazilih.

Pridevnike na *-inski* delamo iz samostalnikov ženskega in moškega spola, izjemoma pa tudi srednjega. Prim.: *čredinski, mačehinski, vilinski, materinski, elizabetinski — tatinski, tuberkulinski, jogurtinski, kerubinski, benediktinski, leopoldinski — detinski*. Pri nekaterih pridevnikih na *-inski* je mogoče misliti tudi na pridevniško podstavo: *mačehinski* (*mačehin*), *materinski* (*materin*).** Pridevnike *kerubinski, leopoldinski, čredinski* lahko izvajamo iz *kerub* ali *kerubin, leopoldinski* pa iz *Leopold* ali *leopoldinec*.

Pridevnike na *-ovski/ -evski* delamo večinoma iz samostalnikov m. sp., redkeje ženskega: *grofovski, bratovski, tolstojevski, pregljevski — sfingovski, mačehovski, slabičevski*. (Pripono *-evski* imamo namesto *-ovski* za *c j č ž š*: *Tolstoj — tostojevski, Mahnič — mahničevski, starši — starševski, maharadža — maharadževski*.) Glas *-c* na koncu podstave se pri tem premenjuje s *-č*: *borec, borca — borčevski*; tako še *starčevski, prinčevski, škričevski, stričevski*.

Oblike *horacovski, brucovski, lukrecovski* obdrže obrazilo *-ovski* (vendar raba ni ustaljena). *Cankarjevski, hitlerjevski, verdijevski, a-jevski* izvajamo iz roditelj

* *Bukovski* ne spada sem, ker je podstava *bukv*-.

** Prim. podobno pri pridevnikih na *-ovski*: *grofovski, tartifovski, tolstojevski*.

niške podstave (*Cankarj-a, Verdij-a*). — Tuja imena moškega spola, ki se v pisavi končujejo na soglasnik, v govoru pa na samoglasnik, delajo pridevnik na *-ovski* po črki: *Beaumarchais* — *beaumarchaisovski*, *Rabelais* — *rabelaisovski*, *Faguet* — *faguetovski*. Izgovarjajo pa se ti primeri načeloma po glasu, tj. *-j-evski*. — *Rakovski, orehovski* imata podstavo *Rakek, Orehek (Rak-/Oreh-/ek)*.

Zanimivi so pridevniki, katerih podstava se končuje na soglasniški sklop nezvočnik + v: *pónikovski* (Pónikva), *poníkovski* (Poníkve), *móskovski* (Moskva), *búkovski* (bukve), *litovski* (Litva), *lokevski* (Lokva, Lokve). Pri tvorbi pridevnika sklop razpade, namesto polglasnika se večinoma vrine o. Torej so to pridevniki z obrazilom *-ski* in ne *-ovski/-evski*! Seveda pred *-ovski* odpade polglasnik: *oslovski, borčevski, obrovski*.

V besedotvorju pridevnikov je ugotovil že Bajec, da se obrazilo *-ovski* lahko zamenja s kakšnim drugim, pomen pa ostane večinoma enak: *kopêrnikovski/kopêrnikanski, tigrovski/tigrski, kastovski/kasten, caristovski/carističen, almanahovski/almanaški, bikovski/bičji*.

Pa še o naglasu teh pridevnikov.

V primeri s podstavo so izpeljanke naglašene bodisi na istem zlogu kot podstava ali pa ne (Skj 2, str. 111). Obrazilo *-ínski* je vedno naglašeno (torej naglašena podstava zmeraj zgubi naglas): *čréda* — *čredínski, Elizabéta* — *elizabetínski, déte* — *deťínski, Jugúrta* — *jugurtínski* itd. Pridevniki na *-ovski/evski* pa večinoma ohranijo naglas na podstavi: *hríb* — *hríbovski, Móska* — *móskovski, šérpa* — *šêrpovski, slôn* — *slônovski, á* — *á-jevski, Cánkar* — *cánkarjevski, têpec* — *têpčevski, nôrec* — *nôrčevski*. Le *kraljévski* ima naglas na obrazilu, *tríkráljevski* pa na podstavi. Naglas na obrazilu *-ovski* imajo pridevniki, katerih podstava se naglašuje po mešanem naglasnem tipu: *Vfh -á* = *vrhóvski, bóg -á* = *bogóvski, stán -ú* = *stanóvski, sín -ú* = *sinóvski, Žirí-óv* = *žiróvski*. Tako se naglašujejo tudi pridevniki iz samostalnikov s širokim ô: *grôf, grôfa* — *grofóvski, škôf, škôfa* — *škofovski; vól, vôla* — *volóvski, ôsel* — *oslóvski, kôzel* — *kozlóvski*. Vendar imajo nekateri taki samostalniki pridevnik na *-ovski* naglasen na podstavi: *prôštovski* (prôšt), *hêraklovski* (Hêrakles), *pêriklovski* (Perikles), *slônovski, ôvnovski, pôpovski, šêrpovski, bôrovski, zbôrovski, štôrovski* (iz Štôrje). *Orlovski* ima naglas na podstavi (*ôrlovski*) ali na obrazilu (*orlóvski*). Naglas na obrazilu ima tudi *dobóvski (Dób)*. Ta pridevnik je izpeljan iz samostalnika, ki ima nepremični naglas na osnovi.

Zapiski, ocene in poročila

STANKO BUNC (30. X. 1907 — 5. XI. 1969)

Komaj nekaj čez dve leti je tega, kar je naš časopis (prim. JiS 1967, 221—222) pisal o Bunčevi šestdesetletnici. Zavrtna bolezen ga je preteklo jesen vzela družini, slavistiki in bibliotekarstvu.

Za študij slavistike (1927—1931) se je Bunc odločil gotovo tudi zato, ker ga je vsa leta na gimnaziji (1919—1927) v Novem mestu učil slovenščine Ivan Koštiál, ugledni